

РОЗДІЛ 1

СВІТОВЕ ГОСПОДАРСТВО

I МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ

УДК 339.92:332.122(4:292.451/.454)

Гегедош К. В.

Чучка І. М.

Мукачівський державний університет

ОСОБЛИВОСТІ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЕКОНОМІЧНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА В МІЖРЕГІОНАЛЬНІЙ АСОЦІАЦІЇ «КАРПАТСЬКИЙ ЄВРОРЕГІОН»

У статті досліджено практичне втілення та результативні наслідки розроблених Міжрегіональною асоціацією «Карпатський євро регіон» проектів за останні 23 роки, тобто від початку свого заснування. Акцентовано увагу на основні проблеми та недоліки в економічному складнику функціонування даної Асоціації. Розглянуто перспективи подальшого стратегічного бачення в усіх сферах транскордонного співробітництва.

Ключові слова: Карпатський євро регіон, транскордонне співробітництво, проекти, бізнес.

Постановка проблеми. Із 1990 р., Україна розпочала активно розвивати сферу міжнародних економічних відносин, що відобразилося на її інтеграційних процесах в подальшому. Однак незважаючи на ці обставини та потенційні можливості, криза, яка супроводжувала всю територію країни (через закриття багатьох підприємств та розкрадання державного майна), несла негативні аспекти щодо соціально-економічного розвитку її регіонів, особливо прикордонних, які у зв'язку з розміщенням завжди займали периферійну позицію. І тому периферійні прикордонні території України та регіони сусідніх європейських держав, які, не маючи достатнього доступу до необхідного капіталу, технологій та ринків задля призупинення соціально-економічного занепаду, який супроводжувався в період переходу до ринкової економіки, вирішили об'єднати свої зусилля, використовуючи можливості прикордонної регіональної співпраці. Таким чином, розпочався перший етап транскордонної співпраці західних областей України із центрально-східними європейськими державами, яка з 1993 р. сформувалася як категорія євро регіонального співробітництва.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемами транскордонного співробітництва займається багато провідних науковців та практиків, однак стосовно Карпатського євро регіону особливо слід відзначити таких економістів, як Н.А. Мікула, М.А. Лендєл, П.Ю. Студеняк, С.І. Устич, І.М. Чучка.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на те що основною метою започаткування транскордонного співробітництва у регіоні Карпат було покращення добробуту населення суміжних територій, ефективно функціонування прикордонних переходів, розвиток інфраструктури, спільні зусилля щодо захисту довкілля та природно-рекреаційних ресурсів, слід зазначити, що ці досягнення знаходяться на початковому етапі. І тому в даній роботі нами зроблена спроба переглянути, чим саме за останні 23 роки свого існування займалася перша в Україні транскордонна організація – «Карпатський євро регіон», а також, які проблеми та недоліки в її функціонуванні вбачають провідні дослідники міжнародних та регіональних інститутів.

Мета статті полягає в аналізі стану та форм міжнародного економічного співробітництва в Міжрегіональній асоціації «Карпатський євро регіон».

Виклад основного матеріалу дослідження. Території, які входять тепер до складу Карпатського євро регіону (далі – КЄ), упродовж ХІХ – на початку ХХ ст. перебували у складі єдиного державного утворення – Австро-Угорщини [7]. Це сприяло свого роду феномену взаємодоповнюваності ринків. Навіть у подальшому, коли був період розвитку соціалістичної економіки, що на практиці означало жорсткий контроль над кордонами між країнами Центральної і Східної Європи, дрібна прикордонна торгівля у регіоні Карпат продовжувала існувати, розвивалися форми взаємодопомоги під час збору сільськогосподарського врожаю, продовжувалися традиції учнівських та студентських обмінів, зустрічей партійної та державної регіональної еліти [13, с. 64, 136].

Уже на початку 1990-х років, після відкриття кордонів між колишніми країнами – членами Варшавського договору, розпочалося формування нових механізмів транскордонної співпраці. Завдяки неформальній співпраці між бізнес-структурами, пересічними громадянами й органами влади сусідніх територій Угорщини, Словаччини, Румунії, Польщі, України створювалися передумови інноваційного механізму транскордонного співробітництва, який започаткувався у Західній Європі – євро регіон.

У зв'язку з цим у 1990 р. Угорщиною було ініційовано створення Асоціації «Карпати – Тиса»; тоді ж розпочалося здійснення проекту транскордонного співробітництва у Польщі. Необхідними діями для розробки єдиної платформи у співробітництві став транскордонний ярмарок у місті Ясло (Польща), проведено наукові семінари на тему можливостей співробітництва між прикордонними регіонами Польщі, Чехословаччини, Угорщини та України. Теоретична модель функціонування КЄ була розроблена за сприяння експертів Інституту досліджень «Схід-Захід», які вчасно підмітили, що чисельні локальні ініціативи транскордонного співробітництва не знаходять підтримки і порозуміння у середовищі

національних урядів. Водночас виникла загроза появи нової «залізної завіси» – між країнами Центральної Європи і колишніми республіками Радянського Союзу. І саме тому у листопаді 1991 р. у місті Міхаловце (Словаччина) на міжнародній конференції «Регіони в міжнародному співробітництві» було сформовано концепцію та визначено пріоритети взаємодії прикордонних адміністративно-територіальних одиниць. Подальшим організаційним етапом стала конференція, проведена у травні 1992 р. у місті Ніредьгаза (Угорщина), де було запропоновано об'єднати українську, угорську та польську ініціативи щодо створення єдиної інституційної структури транскордонної співпраці. На нараді представників зацікавлених регіонів, яка відбулася у червні того ж року у місті Ужгороді (Україна) було сформовано комітет, який підготував установчі документи об'єднання – Угоду і Статут, – що і були затверджені у лютому 1993 р. на церемонії створення Міжрегіональної асоціації [4].

Таким чином, Карпатський єврорегіон був створений 14 лютого 1993 р. у місті Дебрецені (Угорщина) органами влади та місцевого самоврядування прикордонних областей Польщі, Словаччини, Угорщини й України. Округи Румунії в 1993 р. набули лише статусу спостерігача у КЄ, що було зумовлено недосконалістю національного законодавства, а точніше недостатнім рівнем компетенцій регіонів у налагодженні зв'язків із територіями по інший бік кордону. Однак після проведення регіональної реформи, активної лобістської кампанії представників північно-західних повітів, здійсненої на рівні національного уряду, влітку 1997 р. округи Румунії стали повноправними членами єврорегіону. Нині територія єврорегіону становить 162 тис. км² із населенням біля 16 млн. осіб [11].

Отже, як ми бачимо, дане утворення було результатом прагнення України сформулювати нову модель інтеграції у світовий господарський простір.

Згідно зі Статутом, асоціація не є новоствореною наднаціональною чи наддержавною установою, а лише виконує функції сприяння міжрегіональному співробітництву між партнерами.

Утворення і діяльність єврорегіону відкриває значні можливості у справі активізації зовнішньоекономічних зв'язків та прикордонного співробітництва в практичному розрізі. Найважливішими слід назвати такі: вироблення і втілення в життя програм регіонального розвитку; виробництво конкурентоспроможної продукції на основі розроблених програм; можливість спільного використання енергетичних ресурсів; розвиток транспортного зв'язку на території КЄ, вирішення проблем недостатньо розвинутої інфраструктури, збільшення притоку іноземного капіталу; розвиток системи охорони здоров'я, соціального захисту та культурного співробітництва; різнобічний розвиток туризму та рекреації в КЄ; вироблення спільної політики стосовно охорони навколишнього середовища; зміцнення європейського та атлантичного співробітництва [5, с. 189–198].

Нині до складу Карпатського єврорегіону входять такі адміністративно-територіальні одиниці:

- 1) в Угорщині – області Боршод-Абауй-Земпелін, Гайду-Бігар, Гевеш, Яс-Надькун-Солнок, Саболч-Сатмар-Берег та міста з обласним статусом Ніредьгаза, Мішкольц, Дебрецен та Егер;
- 2) у Польщі – Підкарпатське воєводство;
- 3) у Словаччині – Прешівський та Кошіцький краї;

4) в Румунії – округи Сату Маре, Марамуреш, Бігор, Сучава, Зілаг, Ботошані, Бігор і Харгіта (повноцінними членами стали лише у 1997 р.);

5) в Україні – Закарпатська, Львівська, Івано-Франківська та Чернівецька області [12, с. 190].

За період діяльності «Карпатського єврорегіону» було впроваджено низку проектів транскордонного співробітництва. Серед них:

– регулярні зустрічі-консультації представників місцевих органів влади з іншими інституціями регіонального співробітництва, у тому числі й міжнародними (єврорегіони «Буг», «Нижній Дунай», «Верхній Прут», «Маас-Рейн», Комітет регіонів ЄС, Комітет економіки Європи ООН); вступ до Асоціації європейських прикордонних регіонів; підтримка проектів захисту прав національних меншин;

– розширення мережі прикордонних переходів із сусідніми державами (зокрема, будівництво транспортного моста через річку Тису на україно-угорському кордоні); налагодження безпосередніх зовнішньоекономічних контактів між територіями КЄ (заснування Асоціації карпатських торгово-промислових палат, створення та розвиток спільних підприємств, підтримка ВЕЗ, зокрема «Яворів», «Закарпаття», «Загонь», «Курортотоліс Трускавець», ефективна діяльність українсько-польської та словацько-української торгово-промислових палат (остання фінансується програмою ЄС PHARE CREDO); підвищення транзитної ролі прикордоння; залучення іноземних інвестицій (гірськопереробна, хімічна, деревообробна, нафтопереробна промисловість); організація семінарів, конференцій із проблем ведення промислової, фінансової та біржової діяльності в «Карпатському єврорегіоні», проведення економічних форумів із питань транскордонного співробітництва;

– впровадження проектів із запобігання забрудненню довкілля та захисту природних ресурсів (українсько-австрійсько-румунський проєкт ECOPROFIT); здійснення заходів із зміцнення берегової лінії річок для зменшення негативних наслідків повеней (спільний проєкт України, Словаччини, Угорщини та Румунії зі створення системи гідроспоруд у прикордонних регіонах для запобігання загрози повеней); профілактика зсуву ґрунтів; спільні заходи із забезпечення населення якісною питною водою;

– здійснення заходів щодо узгодження проєктів на будівництво і реконструкції гідротехнічних споруд, критеріїв оцінки аналізів відборів проб води і її якості на прикордонних ріках і протиаварійні заходи та ліквідація аварійного забруднення водотоків;

– реалізація проєкту «Противаварійний менеджмент у Словаччині та Україні» (фінансується Датським агентством DANCEE), який передбачав установлення на українській території шести автоматизованих вимірювальних станцій на річках Уж і Латорица з інтеграцією їх у наявну систему [9, с. 50–52].

Національні представництва Асоціації засновуються у кожній із країн – членів Карпатського єврорегіону. Національним представництвом України з 2008 р. є громадська організація Асоціація органів місцевого самоврядування «Єврорегіон Карпати – Україна». Дану Асоціацію створили в 2007 р. для сприяння розвитку територій Закарпатської, Львівської, Івано-Франківської та Чернівецької областей, що входять до КЄ, координувати та систематизувати діяльність місцевих громад у галузі транскордонної співпраці,

зокрема у галузях розвитку підприємництва та туризму, екологічній сфері, у тому числі енергозбереження та використання альтернативних джерел енергії, розвитку транспортної та прикордонної інфраструктур та міжлюдській співпраці у рамках указаного міжрегіонального об'єднання. Однак Закарпатська та Чернівецька обласні ради в 2009 р. тільки підписали угоду із цією організацією про співробітництво в рамках єврорегіону, тобто на відміну від Львівської та Івано-Франківської областей, які увійшли до складу Асоціації, ці області започаткували взаємодію з нею лише на договірній основі [6].

Упродовж 2008–2015 рр. Асоціація «Єврорегіон Карпати-Україна» основну увагу в діяльності сфери транскордонної співпраці спрямовувала на надання консультацій органам місцевого самоврядування та громадським організаціям щодо реалізації проектів у рамках Програми транскордонного співробітництва Польща – Білорусь – Україна, Угорщина – Словаччина – Румунія – Україна, Румунія – Україна – Молдова, що фінансується Європейським Союзом. У межах української частини Карпатського єврорегіону було проведено навчання майже всіх представників органів місцевого самоврядування та виконавчої влади з питань проектного менеджменту, надано велику кількість консультацій представникам сільських, селищних, міських, районних та обласних рад із питань підготовки проектів місцевого розвитку, у тому числі у рамках Всеукраїнського конкурсу проектів та програм місцевого самоврядування, обласного конкурсу мікропроектів та Конкурсу освітніх мікропроектів.

За період 2008–2014 рр. Асоціацією «Єврорегіон Карпати-Україна» було розроблено та здійснено такі проекти транскордонного характеру:

- «Карпатський Горизонт 2013» – обговорення перспектив операційної програми ЄС для регіону Карпат». Основною метою проекту було провести конференцію «Регіональний вимір євроінтеграційних процесів в Україні» для активізації діалогу представників центральних та регіональних органів влади КС щодо розробки єдиної операційної програми ЄС для регіону Карпат на фінансову перспективу 2014–2020 рр. [1];

- «Кордон 480», який триває з березня 2011 р. Метою проекту було активізувати зусилля щодо відкриття пункту пропуску через державний кордон «Нижанковичі – Мальховіце», нівелювати всілякі бар'єри та змінювати спосіб життя людей по обидві сторони східного кордону, закликати політиків, експертів, засоби масової інформації з обох сторін кордону до дискусії на тему добросусідських стосунків у прикордонному регіоні;

- проект корпоративної соціальної відповідальності компанії UPS в Україні, який тривав з 1 червня 2011 р. по 31 липня 2014 р. Результатом проекту стало те, що активно підтримувалися місцеві та регіональні освітні програми через побудову внутрішніх санвузлів у ЗОШ I–III ступенів села Головецько, побудові стадіону у селищі міського типу Нижанковичі та обладнанні комп'ютерного класу в Терлівській ЗОШ I–II ступенів. Також даним проектом передбачалося у Нижанковицькій та Головецькій школах провести 380 годин додаткових занять з інформатики, гри на бандурі та танців. Школи, які увійшли до даного проекту, забезпечили круглодобовим Інтернет-зв'язком [6].

У ході реалізації проекту «Карпатська мережа підтримки розвитку місцевих громад», що фінансується Посольством Фінляндії в Україні, Асоці-

ацією «Єврорегіон Карпати – Україна» упродовж 2013–2014 рр. надано 12 мікро-грантів на реалізацію відібраних на конкурсних засадах проектів місцевого розвитку у Великоберезнянському районі Закарпатської області, Богородчанському районі Івано-Франківської області та Самбірському районі Львівської області.

І якщо аналізувати детально, то завдяки фінансуванню даних проектів [2], у Великоберезнянському районі Закарпатської області було здійснено такі заходи:

- у селах Кострино та Люта реалізували мікропроект «Придбання дитячого ігрового майданчика в Костринсько-Розтоцькій школі-дитсадку» та «Влаштування площадки дитячого ігрового майданчика та оснащення його обладнанням». Метою обох мікропроектів було створення безпечних умов для фізичного і розумового розвитку дітей завдяки комплексному облаштуванню дитячого ігрового майданчика;

- у селах Стричава та Розтока-Пастіль втілили в життя мікропроект «Застосування принципів енергоефективності та енергозбереження в будівництві системи вуличного освітлення с. Стричава» та «Будівництво мережі вуличного освітлення із застосуванням енергозберігаючих технологій с. Костева Пастіль». Досягнуті результати дали змогу покращити благоустрій населених пунктів, створили кращі умови для переміщення жителів і транспорту по дорозі та вулицях, сприяли підвищенню довіри громади до співпраці із сільською радою.

У Самбірському районі Львівської області Асоціацією «Єврорегіон Карпати-Україна» упродовж 2014 р. було здійснено такі заходи щодо реалізації мікропроектів, фінансованих Посольством Фінляндії в Україні:

- у селі Луки реалізували мікропроект «Заміна покрівлі плоского даху будівлі Луківського НВК I–III ст.». Метою проекту було визначено збереження приміщення та покращення якості умов навчально-виховного процесу для учнів та персоналу Луківського НВК шляхом заміни конструкції плоскої покрівлі даху сучасними матеріалами із тривалим терміном експлуатації та ефективними гідроізолюючими властивостями;

- у селі Михайлівці реалізовується мікропроект «Капітальний ремонт приміщення ЗСШ I–III ступенів с. Михайлівці Самбірського району»;

- у селі Ралівка реалізували мікропроект «Покращення якості надання медичних послуг населенню Ралівської сільської ради та навколишніх сіл шляхом придбання медичного обладнання для оснащення фізіотерапевтичного кабінету».

У Богородчанському районі Івано-Франківської області у рамках проекту «Карпатська мережа підтримки розвитку місцевих громад», який реалізувався за фінансової підтримки Посольства Фінляндії в Україні, було відвідано такі села: Старі Богородчани, Глибока, Гута і Старуна, де також реалізуються мікропроекти. А саме:

- у селі Старих Богородчанів виконали мікропроект «Зміцнення матеріально-технічної бази ДНЗ «Джерельце» (ремонт приміщення харчоблоку);

- у селі Глибока здійснили мікропроект «Будівництво інженерних мереж, водопостачання та каналізації у II корпусі дитячого садка «Калинка»;

- у селі Гута реалізували мікропроект «Упровадження енергозберігаючих заходів в Гутянській ЗОШ I–III ст.» Щорічно Гутянська сільська рада витрачала значні бюджетні кошти на утримання школи (догляд за шкільними вікнами, оплату

енергоносіїв, придбання паливних ресурсів), тому метою даного проекту було забезпечення належного температурного режиму у приміщенні і замінено 19 вікон [2].

У рамках реалізації проекту «Мережа місцевого розвитку Карпатського Євроregionу – можливості для України» за фінансової підтримки Міжнародного Вишеградського Фонду організовано та проведено конкурс для агенцій регіонального/місцевого розвитку української частини КЄ на розробку стратегічних планів діяльності організацій. У рамках конкурсу до Асоціації надійшло дев'ять заявок. Трьом інституціям – переможцям конкурсу – агенції місцевого розвитку Виноградівщини, інституту міста Дрогобича та агенції розвитку міста Хирів – розроблено стратегічні плани діяльності [3].

Але в переважній більшості, якщо почати аналізувати звіти Асоціації «Євроregion Карпати-Україна» з початку його створення і до 2015 р. [6], ми явно можемо побачити, що більшість заходів, промоцій міст та конференцій проходять тільки у Львівській та Польській частині КЄ. При цьому нехтуються інтереси інших областей України та країн – членів КЄ. Тобто виникає проблема суб'єктивного чинника, що показує неспроможність повноцінного функціонування даної структури. Провівши широкомасштабний регресивний аналіз трансграничного співробітництва серед країн – членів КЄ (переважно української його частини), ми побачили, що всю свою увагу Асоціація «Євроregion Карпати-Україна» приділяє соціальному складнику, розвитку демократизму, але при цьому нехтує економічним щодо розбудови та налагодженні співпраці у підприємницькому середовищі, організації бізнес-форумів тощо.

Науковці та практики вищевказані проблеми пояснюють тим, що КЄ має великі масштаби. Так, Львівська область немає ніяких спільних кордонів зі Словаччиною, Угорщиною чи Румунією. Відстань між ними подекуди сягає 500 км. А організувати ці заходи в різних куточках української частини КЄ досить дорого. І, як наслідок, національне українське представництво КЄ, яке знаходиться на Львівщині, й піднімає саме її імідж. Щодо проблеми неузгодженості влади та бізнесу, то тут причина в тому, що перша намагається переважно зосереджувати увагу на питаннях наповнення бюджету та вирішення соціальних проблем, що змушує її ставитися до підприємців достатньо експансивно і певною мірою зверхньо, а другі прагнуть передусім отримати від влади практичну підтримку, насамперед у частині зменшення фіскального навантаження та адміністративного тиску, а також через прийняття та реалізацію різного роду програм розвитку підприємництва, забезпечених відповідними фінансовими ресурсами (причому не стільки шляхом прямого фінансування, скільки фінансовим забезпеченням представницьких заходів у рамках трансграничного співробітництва: поїздок спільних делегацій представників бізнесу та влади за кордон, проведення інформаційно-пропагандистської роботи,

фінансування виставково-ярмаркових заходів, а також реалізації програм навчань та стажувань відповідних фахівців за кордоном, створення та обслуговування інформаційних баз даних тощо).

Отже, для вирішення проблеми щодо підвищення ефективності системного і довгострокового трансграничного співробітництва саме для Закарпатської та Івано-Франківської областей у Карпатському Євроregionі 7–8 грудня 2015 р. у місті Ужгороді провели міжнародний семінар із питань стратегічного планування та розробки проектів КЄ в рамках реалізації проекту «Сталий розвиток прикордонних регіонів через ефективну діяльність Карпатського Євроregionу». Виконується даний проект Самоврядуванням Саболч-Сотмар-Березької області Угорщини, Міжнародною асоціацією інституцій регіонального розвитку «МАІРР», Карпатським Євроregionом «Словаччина», Румунською частиною КЄ, а також громадським центром «Ділові ініціативи» з Івано-Франківської області за фінансової підтримки Європейського Союзу та Програми ЄІСП Угорщина-Словаччина-Румунія-Україна 2007–2013.

Проект передбачає вирішити такі завдання, як:

- посилення ролі КЄ і прикордонного співробітництва через реалізацію нових підходів до Євроregionального розвитку;
- забезпечення ефективного процесу прийняття рішень у прикордонних районах за допомогою наявних інструментів і формування нових відповідно зі сталим розвитком;
- формування нового рівня співпраці між органами влади, самоврядуванням, а також неурядовими організаціями та іншими зацікавленими сторонами [8].

Під час семінару розглянули та обговорили основні частини «Стратегії Карпатського Євроregionу – 2020» [10], у результаті чого були підписані угоди про співробітництво між українськими, угорськими, румунськими та словацькими організаціями та освітніми установами. Проведено переговори між Північним Університетом Марамуреш Румунії, Ужгородським національним університетом та Мукачівським державним університетом Закарпаття, між громадськими організаціями, діяльність яких спрямована на розвиток культури, енергетики, освіти та інфраструктури.

Висновки. Отже, провівши аналіз міжнародного економічного співробітництва в Карпатському Євроregionі, ми побачили, що проекти та програми, які втілювалися тут останні 23 роки, мали більш політичний, культурний та соціальний напрям свого розвитку, ніж були майданчиком для сприяння розвитку економічного потенціалу трансграничного регіону. На даний момент, коли ми вже маємо налагоджені зв'язки з різними інституціями та програмами трансграничного співробітництва, фінансованими Європейським Союзом, необхідно розробляти проекти такого значення, до реалізації яких будуть залучені бізнес-структури, тому, що саме вони відіграють важливу роль у підвищенні ефективності міжнародного економічного співробітництва.

Список літератури:

1. Аналітичний документ «Карпатський Горизонт 2013» – обґрунтування доцільності розробки та реалізації окремої операційної програми ЄС для регіону Карпат у наступній фінансовій перспективі [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.euroregionkarpaty.com.ua/publications/analitichoryzont.pdf>.
2. Євроregion «Карпати – Україна»: річний звіт / Асоціація органів місцевого самоврядування. – 2014 – 12 с.
3. Євроregion «Карпати – Україна» розпочинає реалізацію проекту «Мережа місцевого розвитку Карпатського Євроregionу – можливості для України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://celdn.euroregionkarpaty.com.ua/index.php/news-of.html>.

4. Кулчар Т.Ф. Карпатський єврорегіон як основна форма транскордонного співробітництва в контексті східного розширення ЄС / Т.Ф. Кулчар // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія «Історія». – Ужгород, 2013. – № 1(30). – С. 124–129.
5. Мікула Н.А. Єврорегіони: досвід та перспективи : [навч. посіб.] / Н.А. Мікула. – Львів : ІРД НАН України, 2003. – 223 с.
6. Офіційний сайт «Єврорегіон Карпати – Україна» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://celdn.euroregionkarpaty.com.ua/index.php/news-of.html>.
7. Олашин А.В. Історія Закарпаття : [посібник з краєзнавства] / А.В. Олашин. – Мукачево : Карпатська вежа, 2009. – 295 с.
8. Офіційний сайт Міжнародної асоціації інституцій регіонального розвитку «МАІРР» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://iardi.org/>.
9. Проблеми розвитку ТКС України в умовах розширеного ЄС : [монографія] / За ред. д.е.н., проф. Н. Мікули, к.е.н., доц. В. Борщевського, к.е.н. Т. Васильціва. – Львів : Ліга Прес, 2009. – 436 с.
10. Стратегія Карпатського єврорегіону – 2020 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://iardi.org/wp-content/uploads/2011/10/StrategKarpatia.jpg>.
11. Сухенко В.В. Питання транскордонного співробітництва у регіональній політиці Європейського Союзу: теоретичний аспект / В.В. Сухенко // Інвестиції: практика та досвід. – 2009. – № 22. – С. 78–80.
12. Транскордонне співробітництво та розвиток транскордонних кластерів : зб. наук. праць / В.С. Куйбіда, А. Ф. Ткачук, В.В. Толконов. – К. : Крамар, 2009. – 242 с.
13. Чучка И.М. Приграничное сотрудничество в системе интеграционных отношений СССР с европейскими странами-членами СЭВ : дис. ... канд. экон. наук : спец. 08.00.14 / И.М. Чучка ; Киевский ордена Ленина и ордена Октябрьской Революции государственный университет им. Т.Г. Шевченко. – Киев, 1989. – 201 с.

Гегедош К. В.

Чучка И. М.

Мукачевский государственный университет

ОСОБЕННОСТИ И ПЕРСПЕКТИВЫ ЭКОНОМИЧЕСКОГО СОТРУДНИЧЕСТВА В МЕЖРЕГИОНАЛЬНОЙ АССОЦИАЦИИ «КАРПАТСКИЙ ЕВРОРЕГИОН»

Резюме

В статье исследованы практическое воплощение и результативные последствия разработанных проектов Межрегиональной ассоциацией «Карпатский еврорегион» за последние 23 лет, т. е. с начала своего основания. Акцентировано внимание на основных проблемах и недостатках в экономической составляющей функционирования данной Ассоциации. Рассмотрены перспективы дальнейшего стратегического видения во всех сферах трансграничного сотрудничества.

Ключевые слова: Карпатский еврорегион, трансграничное сотрудничество, проекты, бизнес.

Hehedosh K. V.

Chuchka I. M.

Mukachevo State University

PECULIARITIES AND PROSPECTS OF ECONOMIC COOPERATION INTERREGIONAL ASSOCIATION «CARPATHIAN EUROREGION»

Summary

Investigated the practical implementation and effective consequences developed projects Interregional Association «Carpathian Euroregion» over the last 23 years from the beginning of its foundation. The attention to basic problems and shortcomings in the functioning of the economic component of the Association. Prospects of further strategic vision in all aspects of cross-border cooperation.

Keywords: Carpathian Euroregion, cross-border cooperation, projects, business.